

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixov o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

METAVERS TURIZMI: VIRTUAL DUNYODAGI SAYOHATNING IQTISODIY, HUQUQIY VA IJTIMOIIY NATIJALARI	12
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUN'YI INTELLEKT VA PLATFORMA EKOTIZIMLARINING KORXONA INNOVATSIYALARIDAGI O'RNI	16
Izzatullayeva Madinabonu Yolqin qizi	
METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECONOMIC DAMAGE OF ECOLOGICAL HAZARDS IN URBAN AREAS: CONCEPTUAL SHORTCOMINGS OF NON-MARKET VALUATION METHODS AND THE INTEGRAL DAMAGE FUNCTION APPROACH	20
Abbos Saydullaev	
Iqboloy Choriyorova	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOT IMKONIYATLARI	31
Ibragimova Rayxon Tojibayevna	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA "ZAYLANMA IQTISODIYOT (CIRCULAR ECONOMY)" MODELINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	36
Elnoraxon Muminova Abdulkarimovna	
Sarvinov Mamatojievna Dilshodjon qizi	
TRANSPORT KORIDORLARINI BOSHQARISHDA LOGISTIKA MENEJMENTINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	42
Umarova Dilfuza Raxmatulla qizi	
ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ ЦИФРОВИЗАЦИИ МИСЕ-СЕКТОРА В УЗБЕКИСТАНЕ	47
Narzulayeva Fariza Akmalayevna	
ECONOMETRIC MODELING OF THE DYNAMICS OF RETAIL TRADE TURNOVER UNDER THE INFLUENCE OF REAL HOUSEHOLD INCOME USING A LOGARITHMIC FUNCTION	53
Gaybullayev Sarvar Uktam ugli	
MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING MAZMUN-MOHİYATI VA NAZARIY ASOSLARI	59
Mizamova Umida Jamoliddin qizi	
SPORT TAKOMILLASHUVI BOSQICHIDAGI FUTBOLCHILARNING MUSOBAQA FAOLIYATIDA INNOVATSION VOSITALARNING O'RNI	64
Mamatraymov Anvar Chorshanbiyevich	
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILINI VIZUAL MATERIALLAR VOSITASIDA O'RGATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	72
Olimova Shahlo Bahodir qizi	
Inomova Mahliyo Yusuf qizi	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI VA TASHQI AUDITNING NAZARIY ASOSLARI	76
Toshimov Azizbek Hakimovich	
Quvondiqov Shohboz Normamat o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	81
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li	
TEMIR YO'L ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY MEKANIZMI	86
Baymatov Atxam Axmadaliyevich	

MENEJMENT NAZARIYASINING SHAKLLANISHI VA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI.....	92
Saidova Xilolaxon Rashidjon qizi	
OPPORTUNITIES FOR USING MARKETING STRATEGIES TO ENSURE THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HOTEL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN	97
Sardor Kuvandikov	
ЭФФЕКТИВНОСТЬ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ	106
Абдуллаева Зульфия Иззатовна	
NAMANGAN VILOYATINING HUDUDIYIQTISODIY TUZILMASI VA SHAHARLAR TIZIMINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI.....	113
Ahmadjanov Ilyosbek Ilhomjon o'g'li	
JISMONIY SHAXSLAR DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH MEKANIZMI VA XALQARO Tajribalar qiyosiy tahlili	117
G'afforov Kamronbek	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJNING SINGulyar VA BARQARORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	123
Bobojonova Zarnigor Shokirovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY JARAYONLARNI BAHOLASHDA DSGE MODELINING QASHQADARYO SHAROITIGA MOSLASHTIRILGAN TAHLILiy KOMPOnentLARI.....	132
Muxitdinov Xudayar Suyunovich	
Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi	
O'ZBEKISTONDA TIBBIY TURIZM VA TIBBIY XIZMATLAR TIZIMINING MAZMUNI	137
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi	
FOYDA SOLIG'INING BANKLAR MOLiyaviy HOLATIGA TA'SIRINI BAHOLASH	141
Maxmudov Omon To'xtayevich	
RAQAMLI INFRATUZILMA TUSHUNCHASI, TARKIBI VA IQTISODIY MAZMUNI.....	147
Pardayev Orifjon Charshamiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI FAOLIYATINI MOLiyalashtirishda XORIJIY DAVLATLAR Tajribalaridan FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	152
Omonova Zarina Xudoymurodovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (Shartli "suv ta'minot servis" AJ misolida).....	160
Doniyorova M.	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARI RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	164
Komilova Shaxnoza Komiljon qizi	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XODIMNING QIYMAT YARATISH DARAJASINI BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN MODEL (EVCI)	169
Xaydarova Malika Shokirjon qizi	
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА УЗБЕКИСТАНА И МЕХАНИЗМ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ	174
Нодира Илхамовна Саидахмедова	
Жамолиддин Ярашевич Нуриллаев	
THE RELATIONSHIP BETWEEN FRUGALITY AND INNOVATION: A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PERSPECTIVES.....	181
Allaberganov Zakir Gaibovich	
Alimova Guzal Abdukhakimovna	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING INSTITUTIONAL MODEL.....	188
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	

AHOLINI IJTIMOYIY HIMOYALASH TIZIMINI BOSHQARISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	196
Xamroyev Anvar Ashurovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI QAYTI ISHLAYDIGAN BIZNES	
SUBYEKTLARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH	202
Ismaylov Kuatbay Sarsenbayevich	
IQTISODIYOT TARMOQLARINI QO'LLAB-QUVVATLASHDA FISKAL	
INSTRUMENTLARNING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	206
Mardonov Kamoliddin Karamiddinovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQUARISH	
XARAJATLARI VA ULARNI BOSHQARISH	212
Hamroyeva Feruza Azizjon qizi	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING	
INSTITUTIONAL MODELINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	217
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING IQTISODIY MAZMUNI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	226
Sirojev Nurbek G'ulomiddin o'g'li	
EKOLOGIK GLOBALLASHUV SHAROITIDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI	
TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI.....	231
Nurmatov Samandar G'ayratovich	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY	
INVESTITSİYALAR (FDI)NING ROLI VA UNI RAG'BATLANTIRISH OMILLARI	238
Bau Long	
ПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС РЕГИОНА КАК ОБЪЕКТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ	
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	244
Aхрарова Шодияхон Жаъфархон кизи	
PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING KOMPLEKS USLUBIYATI	247
Djurayev Davlat Djonibekovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
VA MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY AMALIYOTDAGI HOLATI TAHLILI	250
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
SOLIQ QARZDORLIGINI HISOBLASH VA UNDIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI	
IQTISODIY SUBYEKTLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	256
Payziyev Hamid Orziqulovich	
PUL-KREDIT SIYOSATI INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH	
AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	260
A.A. Ismailov	
O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TO'LOV TIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA ULARNING	
ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI	266
Elmurodov Shohzod Shavkatovich	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATI — MILLIY IQTISODIYOTNI TARTIBGA	
SOLISHNING ASOSIY INSTRUMENTI SIFATIDA.....	272
A.A. Ismailov	
ETNOGRAFIK RESURLARDAN FOYDALANISHNING STRATEGIK BOSHQARUV	
TAMOYILLARI ASOSIDA TURIZM SAMARADORLIGINI OSHIRISH	278
Axmedov Ikrom Akramovich	
O'ZBEKISTON TASHKILOTLARIDA UCHRAYDIGAN BOSHQARUV MUAMMOLARI	
VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI	285
Abiyev Jahongir Ne'matovich	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNING NAZARIY	
MODELI VA ILMIY YONDASHUVLARI.....	290
Abikayumov Bekzod Turdiniyozovich	

O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI KORXONALARINING RAQAMLI SALOHİYATINI BAHOLASH: RSI INDEKSI ASOSIDA ILMIY TAHLIL.....	294
Odinayev Nuriddin Ramozon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY QIMMATLI QOG'OZLARNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	300
Hakimov Ikrom Izzatillo o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA STRATEGIK ISLOHOTLARNING AHAMIYATI.....	305
Amanov Akram Mirzayevich	
FOND BOZORI INSTRUMENTLARI ORQALI INVESTITSION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	310
Vasiyev Alisher Samiyevich	
O'ZBEKISTONDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISH JARAYONINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING INSTITUTSIONAL ASOSLARI TAHLILI.....	316
Atakulov Askad Raimkulovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI.....	322
Ashurov Furkatjon Shuxratovich	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ «ЗЕЛЕННЫХ» ТЕХНОЛОГИЙ В ЖИЛИЩНОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	326
Тожиева Дильфуза Бобомуратовна	
SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOY TARMOQLAR MARKETINGIDAN FOYDALANISH YO'LLARI	334
Baltabayev Hurrambek To'liqinovich	
METAVERS TURIZMI: VIRTUAL DUNYODAGI SAYOHATNING IQTISODIY, HUQUQIY VA IJTIMOY NATIJALARI	341
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI IQTISODIYOTIDA SANOAT TARMOG'INING ROLINI STATISTIK O'RGANISH.....	354
To'rayeva Zilola Turg'unovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA BANKLAR: BIZNES TAHLILI VA STRATEGIK USTUNLIK MEXANIZMLARI.....	361
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Ibragimova Iroda Rashid qizi	
To'lovov Erkinjon To'liqin o'g'li	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA BANKLAR: BIZNES TAHLILI VA STRATEGIK USTUNLIK MEXANIZMLARI

Shanasirova Nodira Abdullayevna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Audit” kafedrası dotsenti, PhD
E-mail: n.shanasirova@tsue.uz
ORCID: 0000-0003-2158-8395

Ibragimova Iroda Rashid qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Audit” kafedrası dotsenti, PhD
E-mail: i.ibragimova@tsue.uz
ORCID: 0009-0002-3578-5330

To'lovov Erkinjon To'liqin o'g'li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Audit” kafedrası dotsenti, PhD
E-mail: e.tulovov@tsue.uz
ORCID: 0009-0009-6599-912X

Annotatsiya. Mazkur maqolada bank tizimida biznes tahlilning o'rni, uning asosiy yo'nalishlari hamda zamonaviy tahlil usullarining ahamiyati keng qamrovda yoritilgan. Xususan, tijorat banklari faoliyatida moliyaviy ko'rsatkichlarni kompleks baholash, ehtimoliy risklarni o'z vaqtida aniqlash, mijozlar ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish va samarali strategik qarorlar qabul qilish jarayonlarida biznes tahlilning muhim ahamiyati asoslab berilgan. Shuningdek, tadqiqot doirasida SWOT va PEST tahlillari, moliyaviy koeffitsiyentlar asosidagi baholash usullari hamda raqamli analitika vositalaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari biznes tahlil bank faoliyati samaradorligini yanada oshirish, raqobatbardoshlikni mustahkamlash va innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda muhim strategik omil ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: bank tizimi, biznes tahlil, moliyaviy tahlil, risklarni boshqarish, SWOT tahlil, PEST tahlil, raqamli bank xizmatlari, analitik vositalar, strategik boshqaruv.

Аннотация. В статье исследуется роль бизнес-анализа в банковской системе, раскрываются его ключевые направления и современные методы. Особое внимание уделяется комплексной оценке финансовых показателей коммерческих банков, своевременной идентификации рисков, глубокому анализу потребностей клиентов и обоснованию эффективных стратегических управленческих решений. Кроме того, рассматриваются такие инструменты, как SWOT- и PEST-анализ, анализ финансовых коэффициентов, а также использование современных цифровых аналитических технологий. Результаты исследования подтверждают, что бизнес-анализ выступает важным стратегическим инструментом повышения эффективности банковской деятельности, укрепления конкурентных преимуществ и стимулирования инновационного развития.

Ключевые слова: банковская система, бизнес-анализ, финансовый анализ, управление рисками, SWOT-анализ, PEST-анализ, цифровые банковские услуги, аналитические инструменты, стратегическое управление.

Abstract. This article explores the role of business analysis in the banking system, highlighting its key directions and the significance of modern analytical methods. Particular attention is given to the comprehensive evaluation of financial indicators of commercial banks, timely risk identification, in-depth analysis of customer needs, and support for effective strategic decision-making. The paper also examines modern approaches such as SWOT analysis, PEST analysis, financial ratio analysis, and the application of digital analytics tools. The

findings confirm that business analysis serves as a key strategic instrument for enhancing banking efficiency, strengthening competitiveness, and fostering innovative development.

Keywords: banking system, business analysis, financial analysis, risk management, SWOT analysis, PEST analysis, digital banking services, analytics tools, strategic management.

KIRISH

Hozirgi globallashuv jarayonlari va raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi sharoitida bank tizimi milliy iqtisodiyotning muhim institutsional elementi sifatida izchil rivojlanib bormoqda. Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirish, ularning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash hamda raqobatbardoshligini yanada kuchaytirish bugungi kunda ustuvor vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Mazkur sharoitda bank tizimida biznes tahlilning roli va ahamiyati tobora ortib bormoqda.

Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasida bank tizimini tubdan isloh qilish va modernizatsiya qilishga qaratilgan institutsional chora-tadbirlar izchil amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5992-sonli Farmoni¹ – “2020–2025-yillarga mo'ljallangan bank tizimini isloh qilish strategiyasi”da bank sektorining barqarorligini ta'minlash, davlat ulushini kamaytirish, xususiy kapitalni keng jalb etish hamda zamonaviy korporativ boshqaruv va risk-menejment tizimlarini joriy etish kabi ustuvor yo'nalishlar belgilab berilgan. Ushbu Farmon bank faoliyatini yanada shaffof, samarali va innovatsion asosda boshqarish zaruratini kuchaytirib, biznes tahlilning amaliy ahamiyatini yanada oshirmoqda [1].

Biznes tahlil bank faoliyatini tizimli va kompleks o'rganish, moliyaviy hamda operatsion ko'rsatkichlarni chuqur baholash, mavjud imkoniyatlarni aniqlash va ularni samarali amalga oshirishga qaratilgan asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini yaratadi. Ayniqsa, raqamli bank xizmatlari ko'lamining kengayishi, mijozlar xulq-atvori va ehtiyojlarining transformatsiyasi hamda moliyaviy bozorlarda yuz berayotgan o'zgarishlar sharoitida analitik yondashuvlardan foydalanish zarurati yanada ortib bormoqda.

Shu jihatdan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2023-yil uchun “Bank tizimi bo'yicha yillik hisobot”ida ham bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari jadallashayotgani, moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasi kengayib borayotgani hamda risklarni boshqarishda zamonaviy analitik usullardan foydalanish imkoniyatlari ortib borayotgani alohida ta'kidlangan (O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2023). Ushbu holat bank tizimida biznes tahlilning ahamiyatini yanada kuchaytirib, uni strategik boshqaruvning muhim va ajralmas tarkibiy qismiga aylantirmoqda [2].

Mazkur tadqiqot mavzusining dolzarbligi shundan iboratki, zamonaviy bank tizimida biznes tahlil nafaqat moliyaviy natijalarni baholash vositasi, balki strategik boshqaruvning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'lmoqda. Xususan, SWOT va PEST tahlillari, moliyaviy koeffitsiyentlar asosidagi baholash hamda raqamli analitika vositalari bank faoliyatini har tomonlama tahlil qilish va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi bank tizimida biznes tahlilning mazmun-mohiyatini ochib berish, uning asosiy usullarini tizimlashtirish hamda ularning amaliy qo'llanish imkoniyatlarini baholashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish doirasida bank faoliyatini tahlil qilish usullari, risklarni baholash mexanizmlari va zamonaviy analitik yondashuvlar chuqur o'rganiladi.

Mazkur maqolaning ilmiy yangiligi va ahamiyati shundaki, unda bank tizimida biznes tahlil vositalaridan samarali foydalanish orqali faoliyat samaradorligini oshirish hamda boshqaruv qarorlarini takomillashtirishga qaratilgan nazariy va amaliy xulosalar ishlab chiqiladi. Amaliy jihatdan esa, tijorat banklarida biznes tahlil mexanizmlarini rivojlantirish va yanada takomillashtirish bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqilishi bilan tavsiflanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bank tizimida biznes tahlilning nazariy va amaliy jihatlari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Xususan, biznes tahlil tushunchasi, uning bank faoliyatidagi o'рни hamda samaradorlikni oshirishdagi ahamiyati ilmiy adabiyotlarda turli yondashuvlar asosida yoritilgan.

Xorijiy olimlardan Philip Kotler o'z tadqiqotlarida biznes tahlilni strategik boshqaruvning muhim elementi sifatida ko'rib chiqib, korxona va moliyaviy institutlar faoliyatini bozor talablari asosida tahlil qilish zarurligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, samarali tahlil banklarga mijozlar ehtiyojlarini chuqur o'rganish hamda ularga mos xizmatlarni takomillashtirish imkonini beradi [3].

Shuningdek, Peter Drucker boshqaruv nazariyasida tahlil va rejalashtirish o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 12.05.2020 yildagi PF-5992-son <https://lex.uz/docs/-4811025>

asoslab bergan. Unga ko'ra, har qanday tashkilot, jumladan banklar ham, samarali va istiqbolli qarorlar qabul qilish uchun aniq hamda ishonchli tahliliy ma'lumotlarga tayanishi lozim. Bu esa biznes tahlilning strategik ahamiyatini yanada oshiradi [4].

Moliyaviy tahlil sohasida Eugene Fama tomonidan ilgari surilgan samarali bozorlar nazariyasi bank faoliyatini baholashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuv moliyaviy axborotlarning tezkor va to'liq aks etishini ta'minlash orqali banklarda risklarni samarali aniqlash va boshqarish imkoniyatlarini kengaytiradi [5].

Zamonaviy tadqiqotlarda biznes tahlil usullariga alohida e'tibor qaratilgan. Jumladan, SWOT va PEST tahlil usullari bankning ichki va tashqi muhitini kompleks baholash imkonini berishi bilan ajralib turadi. Moliyaviy koeffitsiyentlar tahlili esa banklarning likvidlik, rentabellik va moliyaviy barqarorlik darajasini aniqlashda keng qo'llaniladi. Raqamli transformatsiya jarayonida esa "Big Data", sun'iy intellekt va analitik platformalar biznes tahlil samaradorligini yanada oshirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, Robert S. Kaplan va David P. Norton tomonidan ishlab chiqilgan "Balanced Scorecard" konsepsiyasi biznes tahlilda keng qo'llaniladigan zamonaviy instrumentlardan biridir. Ushbu yondashuv bank faoliyatini nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlar orqali, balki mijozlar qoniqishi, ichki biznes jarayonlari hamda o'rganish va rivojlanish kabi yo'nalishlar bo'yicha ham kompleks baholash imkonini beradi. Bu esa banklarning strategik boshqaruv tizimini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi [6].

Bank faoliyatini amaliy jihatdan tahlil qilishda esa Frederic S. Mishkin va Allen N. Bergerning ilmiy ishlari alohida o'rin tutadi. Ular tijorat banklarining samaradorligi, risklarni boshqarish va moliyaviy barqarorligini baholashda empirik tahlil usullaridan keng foydalanish zarurligini asoslab berganlar [7].

Mahalliy olimlardan O.I. Lavrushin bank faoliyatini tahlil qilishning nazariy asoslarini ishlab chiqqan bo'lib, u tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda kompleks tahlilning muhim ahamiyatini asoslab bergan. Shuningdek, O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar tomonidan bank tizimini modernizatsiya qilish, raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish va analitik yondashuvlarni joriy etish bo'yicha qator ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda [8].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5992-sonli Farmoni² ("2020–2025-yillarga mo'ljallangan bank tizimini isloh qilish strategiyasi") ham bank tizimida tahliliy boshqaruvni rivojlantirish, zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish va banklar faoliyati samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim normativ-huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, bank tizimida biznes tahlil nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarni baholash vositasi, balki strategik rivojlanish, risklarni boshqarish va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashning muhim instrumenti hisoblanadi. Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlar biznes tahlil usullarini amaliyotga keng joriy etish hamda ularni raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish bank tizimi samaradorligini yanada oshirishga xizmat qilishini tasdiqlamoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda bank tizimida biznes tahlilning ahamiyatini o'rganish uchun kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Nazariy asos sifatida Peter Drucker va Philip Kotlarning ilmiy qarashlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli, qiyosiy va taqqoslash tahlili usullari yordamida bank faoliyati baholandi. Moliyaviy tahlil asosida banklarning likvidlik, rentabellik va moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari o'rganildi. Shuningdek, SWOT va PEST tahlil usullari orqali bank faoliyatiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar tahlil qilindi. Empirik ma'lumotlar manbai sifatida banklarning moliyaviy hisobotlari hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5992-sonli Farmonidan³ foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida bank tizimida biznes tahlilning amaliy qo'llanilishi va uning samaradorlikka ta'siri o'rganildi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, tijorat banklarida biznes tahlil usullaridan foydalanish moliyaviy natijalarni yaxshilash, risklarni samarali boshqarish hamda boshqaruv qarorlarining sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Avvalo, moliyaviy tahlil natijalariga ko'ra, banklarning likvidlik va rentabellik ko'rsatkichlari analitik yondashuvlar samaradorligi bilan bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Tadqiqot davomida zamonaviy analitika vositalaridan foydalanuvchi banklarda aktivlar rentabelligi (ROA) va kapital rentabelligi (ROE) ko'rsatkichlari nisbatan yuqori darajada shakllangani kuzatildi (1-jadval).

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 12.05.2020 yildagi PF-5992-son <https://lex.uz/docs/-4811025>

3 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 12.05.2020 yildagi PF-5992-son <https://lex.uz/docs/-4811025>

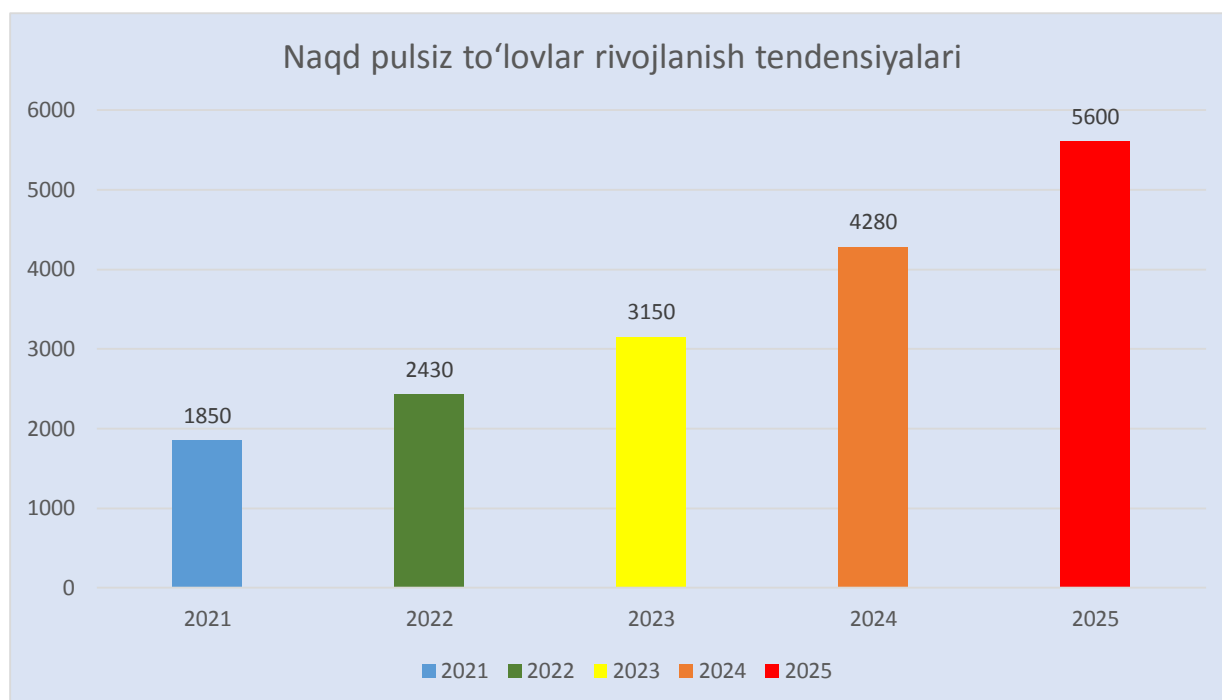

1-jadval

O'zbekistonda tijorat banklarida raqamli xizmatlar va naqd pulsiz to'lovlar dinamikasi⁴

Yil	Naqd pulsiz to'lovlar (mlrd so'm)	Raqamli xizmatlar ulushi (%)	Bank aktivlari o'sishi (%)
2021	1 850	32	18
2022	2 430	38	21
2023	3 150	45	24
2024	4 280	52	27
2025	5 600	60	30

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, so'nggi besh yil davomida naqd pulsiz to'lovlar hajmi qariyb uch baravar oshgan. Shu bilan birga, raqamli bank xizmatlari ulushi 32 foizdan 60 foizga yetgan. Mazkur tendensiya bank tizimida biznes tahlil va raqamli analitika vositalaridan foydalanish imkoniyatlari tobora kengayib borayotganini hamda ularning amaliy ahamiyati ortib borayotganini tasdiqlaydi (1-rasm).

1-rasm. Naqd pulsiz to'lovlar rivojlanish tendensiyalari

Grafik ma'lumotlaridan ko'rinadiki, tahlil qilinayotgan davr mobaynida naqd pulsiz to'lovlar hajmida barqaror va izchil o'sish kuzatilgan. Ayniqsa, 2024–2025-yillarda qayd etilgan yuqori o'sish sur'atlari raqamli bank xizmatlarining keng joriy etilishi hamda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo'llab-quvvatlash siyosati, jumladan, PF–5992-sonli Farmon⁵ bilan chambarchas bog'liqdir. Mazkur tendensiya O'zbekistonda raqamli to'lovlar hajmi izchil va barqaror ravishda oshib borayotganini yaqqol namoyon etadi. Umuman olganda, besh yil davomida naqd pulsiz to'lovlar hajmi qariyb uch baravarga oshgan bo'lib, bu bank tizimida raqamlashtirish jarayonlarining muvaffaqiyatli rivojlanayotganidan dalolat beradi.

⁴ O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy ma'lumotlari (www.cbu.uz) asosida muallif tomonidan tuzilgan.

⁵ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 12.05.2020 yildagi PF-5992-son <https://lex.uz/docs/-4811025>

Shuningdek, iqtisodiyotda zamonaviy to'lov vositalaridan foydalanish ko'lami kengayib borayotgani kuzatilmoqda (2-jadval).

2-jadval
Banklarda moliyaviy ko'rsatkichlar (o'rtacha)⁶

Ko'rsatkich	2021	2023	2025
ROA (%)	1,5	1,8	2,3
ROE (%)	12	15	18
Likvidlik darajasi (%)	45	50	57

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, moliyaviy ko'rsatkichlarda barqaror ijobiy o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda. Xususan, ROA va ROE ko'rsatkichlarining oshib borishi banklarda biznes tahlil tizimlaridan samarali foydalanilayotganini hamda boshqaruv qarorlarining sifat darajasi ortib borayotganini ko'rsatadi.

O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

- Banklarda biznes tahlil usullarining qo'llanilishi moliyaviy samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda;
- Raqamli xizmatlarning rivojlanishi analitik tizimlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirmoqda;
- SWOT va PEST tahlil usullari bank strategiyasini shakllantirishda muhim boshqaruv vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda;
- Zamonaviy analitika texnologiyalari (Big Data va sun'iy intellekt) banklarning raqobatbardoshligini yanada mustahkamlamoqda;
- Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar bank tizimining barqaror rivojlanishiga ijobiy hissa qo'shmoqda.

Shuningdek, SWOT tahlil natijalari banklarning ichki imkoniyatlari va rivojlanish salohiyatini yanada chuqurroq baholash imkonini berdi. Kuchli jihatlar sifatida raqamli xizmatlarning rivojlanishi, mijozlar bazasining kengayishi hamda xizmatlar diversifikatsiyasi qayd etildi. Rivojlantirish imkoniyatlari sifatida esa ayrim banklarda risklarni boshqarish tizimlarini yanada takomillashtirish va analitik texnologiyalarni kengroq joriy etish zarurati aniqlandi.

PEST tahlil asosida tashqi muhit omillari ham baholandi. Natijalarga ko'ra, iqtisodiy barqarorlik, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash siyosati (xususan, PF-5992-sonli Farmon) hamda raqamli transformatsiya jarayonlari bank faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, makroiqtisodiy omillarni doimiy monitoring qilish va ularga moslashuvchan boshqaruv mexanizmlarini qo'llash banklar uchun qo'shimcha rivojlanish imkoniyatlarini yaratadi.

Statistik tahlillar natijasida so'nggi yillarda naqd pulsiz to'lovlar hajmi va raqamli bank xizmatlari ulushi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Bu esa biznes tahlil va raqamli analitika vositalarining amaliy ahamiyati tobora ortib borayotganini tasdiqlaydi. Ayniqsa, mijozlar xulq-atvorini tahlil qilish va individual xizmatlar taklif etish banklar raqobatbardoshligini oshirishda muhim omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bank tizimida biznes tahlilni samarali joriy etish orqali moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash, xizmatlar sifatini yanada oshirish va strategik rivojlanishni ta'minlash mumkin. Shu sababli, tijorat banklarida zamonaviy analitik texnologiyalarni keng joriy etish hamda tahlil jarayonlarini takomillashtirish istiqbolli va muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari bank tizimida biznes tahlilning muhim strategik ahamiyatga ega ekanligini yana bir bor tasdiqladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, biznes tahlil usullaridan samarali foydalanish banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, risklarni samarali boshqarish hamda boshqaruv qarorlarining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, moliyaviy ko'rsatkichlar (ROA, ROE va likvidlik darajasi)ning ijobiy dinamikasi analitik yondashuvlarning rivojlanganligi va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarining samarali qo'llanilishi bilan chambarchas bog'liqdir. Ayniqsa, raqamli bank xizmatlarining kengayishi va naqd pulsiz to'lovlar hajmining ortib borishi banklarda zamonaviy biznes tahlil vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda.

Shuningdek, SWOT va PEST tahlil usullarining qo'llanilishi banklarning ichki imkoniyatlari hamda tashqi muhit omillarini kompleks baholashda samarali instrument ekanligini ko'rsatdi. Bu esa banklarga strategik

6 O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy ma'lumotlari (www.cbu.uz) asosida muallif tomonidan tuzilgan.

rivojlanish yo'nalishlarini aniq belgilash va istiqbolli boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun mustahkam axborot bazasini yaratadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, bank tizimida biznes tahlilni yanada rivojlantirish maqsadida raqamli texnologiyalar, jumladan, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) asosidagi analitik tizimlarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, tahliliy jarayonlarni takomillashtirish, raqamli kompetensiyalarga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlash va innovatsion yondashuvlarni qo'llash banklar faoliyati samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, bank tizimida biznes tahlilni samarali tashkil etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish, raqobatbardoshlikni mustahkamlash va innovatsion rivojlanishni jadallashtirish mumkin. Bu esa mamlakat bank tizimining barqaror, zamonaviy va izchil rivojlanishiga munosib hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yilgi PF-5992-sonli "2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. – Toshkent, 2020. <https://lex.uz/docs/-4811025>

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. *Bank tizimi bo'yicha yillik hisobot*. – Toshkent, 2023.

Kotler, P. *Marketing Management*. 15th Edition. – London: Pearson Education Limited, 2017.

Drucker, P.F. *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. – New York: Harper & Row, 2007.

Fama, E.F. Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work // *Journal of Finance*. – 1970. – Vol. 25, No. 2. – P. 383–417.

Kaplan, R.S., Norton, D.P. *The Strategy-Focused Organization*. – Boston: Harvard Business School Press, 2001.

Mishkin, F.S. *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. – 10th Edition. – New York: Pearson Education, 2010.

Лаврушин О.И. *Банковское дело*. – Москва: КНОРУС, 2016.

World Bank. *Global Financial Development Report*. – Washington, D.C., 2022. International Monetary Fund (IMF). *Financial Sector Assessment Program Report*. – Washington, D.C., 2023.

1. Asian Development Bank (2021) *Digital Banking in Central Asia*. Manila.

McKinsey & Company (2022) *Global Banking Annual Review*. Available at: www.mckinsey.com

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>